

MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARNI MANTIQIY TAFAKKURINI RIVOJLANTIRISH METODIKASI

G'aniyeva Dildora Muqimovna

Qo'qon davlat pedagogika institute o'qituvchisi

Annotatsiya. Ushbu maqolada maktabgacha ta'lim yoshdagi bolalarning mantiqiy tafakkurini rivojlantishda pedagogik o'yinlarning ahamiyati yoritilgan. Pedagogik va didaktik o'yinlar bolalarni aqlan, ruhan va jismonan rivojlanishi uchun katta hissa qo'shadi. Maktabgacha ta'limda o'quv mashg'ulotlari mobaynida pedagogik o'yinlarning o'rnini haqida muhim tavsiyalar berilgan.

Kalit so'zlar: Didaktika, aqliy hujum, rolli o'yinlar, syujet, talim texnologiyalari.

Pedagogik o'yinlar nazariy, amaliy, rolli, ishchanlik va boshqa yo'nalishlar bo'yicha turlarga ajratiladi. Hozirda kompyuter vositasidagi didaktik o'yinlardan foydalaniladi va alohida o'ringa ega bo'lib bormoqda. Umumiy o'yinlar nazariyasiga ko'ra mavjud barcha o'yin turlarini tasniflashda ularni funksional mavzuli konstruktiv, didaktik, sport va harbiy o'yinlarga ishlatiladi. Bularning orasida didaktik o'yinlar musiqiy ta'lim - tarbiya vazifalarini amalga oshirish imkoniyatini borishi bilan alohida o'ringa ega. O'yinlar maktabgacha va maktab yoshdagi bolalarning asosiy faoliyat shakllari hisoblanadi. Maktabgacha ta'lim tizimida qo'llaniladigan pedagogik o'yinlarning quyidagi turlari mavjud:

1. Bolalar kayfiyatini ko'taruvchi.
2. Hamkorlikka chorlovchi.
3. Bolalarni o'zligini namoyon etishga chorlovchi.
4. Bolalarda o'ziga ishonch hissini shakllantiruvchi, jismoniy va intellektual muammolarni yo'qotishga qaratilgan.
5. Maktabgacha bolalar xatti-harakatidagi cheklanishlarni tavsiflovchi (diagnostika).
6. Bolalar shaxsi strukturasi ijobiy korreksiyalar beruvchi.
7. Millatlararo bag'rikenglikni shakllantiruvchi.
8. Bolalarda ijtimoiy, jamoaviy munosabatlarni shakllantiruvchi o'yinlar.

Pedagogik o'yinlarni quyidagicha tasniflash mumkin. Faoliyat turlariga qarab: ijtimoiy intellektual, mehnat, ijtimoiy va psixologik o'yinlar. Pedagogik jarayonlarning xarakteriga qarab: ta'lim-tarbiyaviy, rivojlantiruvchi, mahsuldor, ijodiy, psixotexnik o'yinlar. O'yinlar metodlariga qarab: predmetli, sujetli, badiiy rolli, hodisalarni tasavvur etuvchi va drammalashtiruvchi o'yinlar. Predmetlar asosidagi o'yinlar: matematik, biologik, ekologik, musiqali, texnikaviy, jismoniy tarbiyalovchi, iqtisodiy tejamkorlik va ishbilarmonlik, tadbirkorlikni rivojlantiruvchi o'yinlar.

O‘yin vositalari bo‘yicha: o‘yin vositalari (koptok, piramida, kub va boshq.) bilan amalga oshiriladigan o‘yinlar va o‘yin vositalarisiz amalga oshiriladigan o‘yinlar xontaxta ustida, xonada va dalada o‘ynaladigan o‘yinlar, kompyuter va televizor o‘yinlari kabi texnik vositalar. Maktabgacha ta‘limda yoshi kattalarning to‘plagan tajribasini kichik yoshdagilarga singdirish jarayonida o‘yinlar ta‘lim metodi sifatida namoyon bo‘ladi. O‘yin metodlariga qarab maktabgacha ta‘lim vazifalaridan kelib chiqib, predmetli, sujetliishchan, drammalashtirilgan o‘yinlardan keng foydalaniladi. Didaktik o‘yinlarning asosiy turlari intellektual (aqliy) va harakatli hamda aralash o‘yinlardan iborat. Bu o‘yinlar ishtirokchilarda aqliy - jismoniy, axloqiy, psixologik, estetik, badiiy tadbirkorlik, mehnat va boshqa ko‘nikmalarni rivojlantirishga yordam beradi. O‘tgan asrning 60-yillari boshida AQSH so‘ngra boshqa G‘arb mamlakatlarida ishchanlik o‘yinlari qo‘llanila boshlandi. Ishchanlik o‘yinlari tadqiqotchilari bu usulni eng asosiy samarali va tejamli ta‘lim metodlaridan iborat deb takidlaganlar. Didaktik o‘yinlarning yana bir turi aqliy hujum usulini birinchi marta 1939 - yilda A.F.Osborn qo‘llagan. Bu usulni g‘oyalalar banki deb ham nomlagan. U muammolarni quyidagicha yechishga asoslanadi: - muammoli vaziyat yaratish; - g‘oyalarni shakllantirish; - eng yaxshi g‘oyalarni tekshirish, baxolash va tanlash.

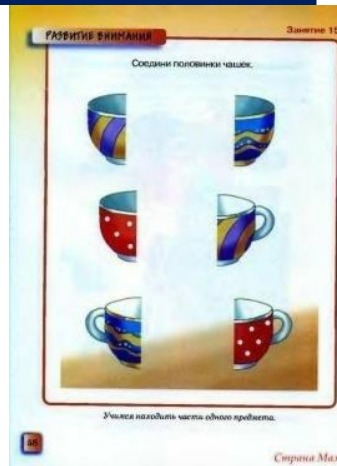
Ta‘lim olishning poydevori maktabgacha ta‘lim jarayoni hisoblanadi. Ushbu jarayon bola ongining har tomonlama rivojlanishi uchun muhim omil sanaladi. Maktabgacha talim jarayonini tashkil etishda o‘yin eng muhim vosita sanaladi. O‘yinlar o‘z ifoda maqsadiga ko‘ra turlicha nomlanadi: Harakatli o‘yinlar, rolli- sujetli o‘yinlar, didaktik o‘yinlar kabi bir qator turlari mavjud.

“O‘z shaklini top” o‘yini:

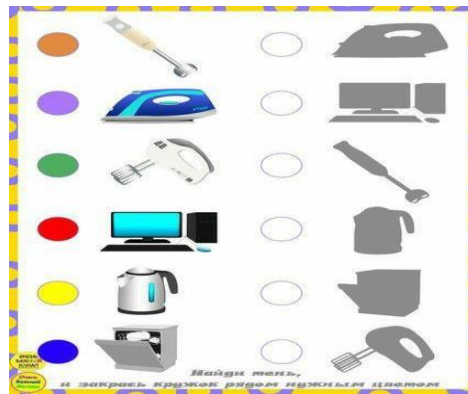
Ushbu o‘yinda bolalarga ixtiyoriy mavzuga oid bo‘lgan predmetlarni shaklini tanlab olib ularni asos shakli hosil qilinadi, ya‘ni misol uchun kitob rasmi chizilib so‘ng uni qirqib olinadi. Qirqib olingandan qolgan asos qismidagi qog‘ozda kitobning shakli paydo bo‘ladi. Uni bolalarga berib ochiq qolgan shakllarga mos bo‘lgan predmetni mos o‘rnini topib qo‘yish kerak ekanligi tushuntiriladi. Ushbu o‘yin orqali bolada fazoviy tassavurlar uyg‘onib, shakllarni to‘g‘ri uyg‘unlashtira olishga o‘rganadi.

“O‘z juftini top” o‘yini

Ushbu o'yinda ixtiyoriy bolalar uchun qiziq bo'lgan predmetlar rasmini bo'laklarga ajratib beriladi. Ushbu o'yin orqali bolalar to'g'ri rang tanlay olishni, shaklni mos tomonini topishni o'ng va chap tomonlarni to'g'ri farqlay olishni o'rganadi. Qo'l matorikasi rivojlanadi.

“Soyasidan top” o'yini

Berilgan ko'rgazmadan ko'rinib turib tiki, narsalarning soyasiga qarab qaysi predmetga tegishli ekanligini bolalar topishi kerak bo'ladi.

Bunday turdagi didaktik o'yinlar ham ko'zgzamaliligi bilan ham harakatliligi bilan bolalar e'tiborini tortadi va bilishga bo'lgan qiziqishini ottiradi. Pedagogik nuqtayi nazardan to'g'ri tashkil etilgan o'yin bolaning axloqiy, irodaviy xususiyatlarini shakllantirish bilan birga unda bilim olishga, atrofdagi olam sirlarini ochishga qiziqish uyg'otadi. Shuning uchun maktabgacha ta'lim muassasalarida o'yin texnologiyalaridan keng foydalanish kerak. O'yinlar texnologiyasi tushunchasi pedagogik texnologiyaning tarkibiy qismidir. O'yin texnologiyasi an'anaviy tahimdagi o'yin metodidan o'zining aniq maqsadi, amalga oshirish kerak bo'lgan jarayonlarning mantiqiy ketma-ketligi va o'zaro bog'liqligi, oldindan belgilangan natijalarga erishish kafolati bilan farq qiladi.

Xulosa qilib shuni ta'kidlash lozimki, ta'lim tarbiya jarayonlariga pedagogik texnologiya va interfaol usullarni maqsadli qo'llash, maktabgacha yoshdagi bolalarni intellektual qobiliyatlarini, ta'lim shakillarini o'ptimallashtirish, bolalarning mustaqil faoliyatini o'stirish va ta'lim samarodirligiga erishishga olib keladi.

REFERENCES

38. Ганиева, Д. (2022). ВЛИЯНИЕ СРЕДСТВ МАССОВОЙ ИНФОРМАЦИИ НА ФОРМИРОВАНИЕ ОБЩЕСТВЕННОГО СОЗНАНИЯ У ДЕТЕЙ СТАРШЕГО ДОШКОЛЬНОГО ВОЗРАСТА. *Yosh Tadqiqotchi Jurnal*, 1(5), 443-450.
39. Muqimovna, G. A. D. (2022). THE IMPACT OF MEDIA ON THE FORMATION OF SOCIAL CONSCIOUSNESS IN OLDER PRESCHOOL CHILDREN. *Conferencea*, 129-134.
40. Ganieva, D. (2022). On Syncretic and Polyfunctional Properties of Uzbek and English Participles. *International Journal of Social Science and Human Research*,(5), 1040-1046.
41. Muqimovna, G. D. (2022). General questions of the module of special pedagogy: categories of children in need of special support. *INTERNATIONAL JOURNAL OF SOCIAL SCIENCE & INTERDISCIPLINARY RESEARCH* ISSN: 2277-3630 Impact factor: 7.429, 11(12), 94-98.
42. Mukimovna, G. D. (2022). COOPERATION OF THE PRESCHOOL EDUCATIONAL INSTITUTION WITH THE FAMILY IN PREPARING THE CHILD FOR SCHOOLING. *Open Access Repository*, 9(11), 245-249.
43. Muqimovna, G. A. D. (2022). TRENDS IN THE MODERN APPROACH TO PRESCHOOL EDUCATION: PARADIGMS. *Conferencea*, 135-139.
44. Азизова, З. Б., & кизи Абдуразакова, З. А. (2023). БОЛАЛАРДА ХАЛҚ ОҒЗАКИ ИЖОДИ ВОСИТАСИДА МИЛЛИЙ ҒУРУП ҲИССИНИ ШАКЛЛАНТИРИШДА ОИЛАНИНГ ЎРНИ. *INNOVATIVE DEVELOPMENT IN THE GLOBAL SCIENCE*, 2(9), 41-53.
45. Azizova, Z. B. (2023). МАКТАБГАЧА ТАЛИМ YOSHIDA BOLALARGA ERTAK VA NIKOYALAR AYTIV BERISH USULLARI. *Экономика и социум*, (1-1 (104)), 4-7.
46. Bakhodirovna, A. Z. (2022). SOCIAL FACTORS INFLUENCING THE FORMATION OF PERSONALITY. *International Journal of Early Childhood Special Education*, 14(7).
47. Azizova, Z. B., & Karimova, D. (2022). SOFTWARE AND METHODOLOGICAL SUPPORT OF INCLUSIVE EDUCATION IN A PRESCHOOL EDUCATIONAL INSTITUTION. *International Academic Research Journal* Impact Factor 7.4, 1(6), 171-177.
48. Каримова, Ш. Б. (2023). ХАЛҚ ҚЎШИҚЛАРИ ВА ЎЙИНЛАР БОЛАЛАРДА МИЛЛИЙ ҒУРУП ҲИССИНИ ТАРБИЯЛАШ ВОСИТАСИ СИФАТИДА. *INNOVATIVE DEVELOPMENT IN THE GLOBAL SCIENCE*, 2(9), 68-85.
49. Baxtiyarovna, K. S. (2022). MECHANISMS FOR THE DEVELOPMENT OF CREATIVITY OF TEACHERS-EMPLOYEES OF THE PRESCHOOL EDUCATION SYSTEM. *INTERNATIONAL JOURNAL OF SOCIAL SCIENCE & INTERDISCIPLINARY RESEARCH* ISSN: 2277-3630 Impact factor: 7.429, 11(11), 465-467.

50. Baxtiyarovna, K. S. (2022). THE USE OF FOREIGN EXPERIENCE IN ACHIEVING A HIGH QUALITY INDICATOR IN THE FIELD OF PRESCHOOL EDUCATION. INTERNATIONAL JOURNAL OF SOCIAL SCIENCE & INTERDISCIPLINARY RESEARCH ISSN: 2277-3630 Impact factor: 7.429, 11(11), 492-496.

51. Bakhtiyarovna, K. S. (2022). PEDAGOGICAL CONDITIONS FOR ACQUAINTANCE OF PRESCHOOL CHILDREN WITH MONUMENTS OF NATIONAL ARCHITECTURE IN THE EDUCATION OF PATRIOTISM. INTERNATIONAL JOURNAL OF SOCIAL SCIENCE & INTERDISCIPLINARY RESEARCH ISSN: 2277-3630 Impact factor: 7.429, 11(05), 119-125.

52. Каримова, Ш. (2022). ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ УСЛОВИЯ ДЛЯ ОЗНАКОМЛЕНИЯ ДОШКОЛЬНИКОВ С ПАМЯТНИКАМИ НАЦИОНАЛЬНОЙ АРХИТЕКТУРЫ В ВОСПИТАНИИ ПАТРИОТИЗМА. Yosh Tadqiqotchi Jurnal, 1(5), 451-458.

53. Махаммаджонова, S., & Muminova, G. (2022). REASONS OF IMPLEMENTATION OF ENGLISH TO ALL SPHERES IN UZBEKISTAN. Science and innovation, 1(B8), 1210-1212.

54. Baxodirovna, M. G. (2022). DEVELOPMENT OF PEDAGOGICAL SKILLS OF STUDENTS OF THE DIRECTION OF HIGHER EDUCATION PRESCHOOL EDUCATION. INTERNATIONAL JOURNAL OF SOCIAL SCIENCE & INTERDISCIPLINARY RESEARCH ISSN: 2277-3630 Impact factor: 7.429, 11(11), 508-510.

55. Баходировна, М. Г. (2022). Проблемы Развития Профессиональной Компетентности Педагогов-Воспитателей Дошкольных Образовательных Организаций В Процессе Повышения Квалификации. Miasto Przyszłości, 29, 152-154.

56. Muminova, G. (2022). HONORARY WOMEN IN UZBEK ART. Science and Innovation, 1(6), 244-247.

57. Malikovna, N. G., & Bakhodirovna, M. G. (2022). EDUCATION OF CHILDREN IN THE SPIRIT OF PATRIOTISM AND FRIENDSHIP OF PEOPLES IN THE FAMILY. International Journal of Early Childhood Special Education, 14(7).

58. Baxodirovna, M. G. (2022). METHODOLOGICAL MEANS OF PRESCHOOL EDUCATION MANAGEMENT. Yosh Tadqiqotchi Jurnal, 1(5), 596-600.

59. Muminova, G., & Махаммаджонова, S. (2022). REASONS OF IMPLEMENTATION OF ENGLISH TO ALL SPHERES IN UZBEKISTAN. Science and innovation, 1(B8), 1940-1943.

60. Мамаюсупова, D. B., & Gofurov, M. R. (2020). THE CONCEPT OF RELIGIOUS TOLERANCE IN THE PROCESS OF SPIRITUAL FORMATION OF SOCIETY. Theoretical & Applied Science, (6), 253-256.

61. Мамаюсупова, Д. Б. (2021). Теоретико-методические основы и объективная необходимость развития государственно-частного партнерства в Узбекистане. Бюллетень науки и практики, 7(10), 311-321.

62. Мамаюсупова, Д. (2021). Туристик кластерни ташкил қилишда давлат-хусусий шериклигининг концептуал асослари. Экономика и образование, (4), 408-414.
63. Dilovarkhon, M. (2021). Legal Framework for Development of Touristic Potential Based on Public-Private Partnership. Бюллетень науки и практики, 7(5), 356-361.
64. МАМАЮСУПОВА, Д. Б. (2021). БЮЛЛЕТЕНЬ НАУКИ И ПРАКТИКИ. БЮЛЛЕТЕНЬ НАУКИ И ПРАКТИКИ Учредители: Овечкина Елена Сергеевна, 7(10), 311-321.
65. Мамаюсупова, Д. Б. (2019). МЕҲНАТ МИГРАЦИЯСИ ВА ХОТИН-ҚИЗЛАР. ВЗГЛЯД В ПРОШЛОЕ, (16).
66. Ravshanbek, J. (2022). CREDIT-MODULE SYSTEM, ITS BASIC PRINCIPLES AND FEATURES. Yosh Tadqiqotchi Jurnali, 1(4), 304-309.
67. O'G'Li, J. R. M. (2022). METHODS OF ORGANIZING INDEPENDENT STUDY OF STUDENTS IN THE CREDIT-MODULE SYSTEM. Ta'lim fidoyilari, 25(5), 93-97.
68. Jumaboyev, R. M. (2023). METHODOLOGY FOR TEACHING INFORMATION CULTURE TO STUDENTS IN THE SYSTEM OF HIGHER EDUCATION. Академические исследования в современной науке, 2(8), 126-134.
69. Jumaboyev, R. M. (2023). ANALYSIS OF THE SYSTEM OF GRANTING ACADEMIC AND FINANCIAL INDEPENDENCE TO FOREIGN UNIVERSITIES. Академические исследования в современной науке, 2(8), 135-145.
70. Махамадюсуф о'ғ'ли, J. R. (2022). METHODS OF ORGANIZING INDEPENDENT STUDY OF STUDENTS IN THE CREDIT-MODULE SYSTEM. Conferencea, 33-37.
71. Jumaboyev, R. (2022). METHODS OF ORGANIZING INDEPENDENT STUDY OF STUDENTS IN THE CREDIT-MODULE SYSTEM. In International Conference on Research in Humanities, Applied Sciences and Education Hosted from Berlin, Germany. International Conference on Research in Humanities, Applied Sciences and Education Hosted from Berlin, Germany.
72. Jumaboyev, R. (2022). CREDIT-MODULE SYSTEM, ITS BASIC PRINCIPLES AND FEATURES. Pedagoglar.
73. Jumaboyev, R. (2021). TEACHING STUDENTS TO CRITICAL THINKING IN THE EDUCATIONAL PROCESS AND ORGANIZING INDEPENDENT EDUCATION. Scienceweb academic papers collection.
74. кизи Алибоева, Н. М., & Хошимов, Д. (2022). Таклидий сўзларни типологик ўрганиш муаммолари. Science and Education, 3(3), 380-382.